

STIFTELSEN UPPLANDSMUSEET UNDER 1973

Museistiftelsens huvudmän

Stiftelsen Upplandsmuseets huvudmän är Uppsala kommun, Uppsala läns landsting, Stockholms läns landsting och Upplands fornminnesförening.

Museistiftelsens styrelse

Museistiftelsens styrelse har haft följande sammansättning:

Valda av Uppsala kommun: organisationschef Ivar Lindberg, Uppsala, och bitr. prof. Per Ekman, Uppsala. Suppleanter: kontorist Ingrid Litsner, Uppsala, samt portier Rune Stenbom, Uppsala (t. o. m. april), och fil. mag. Thorild Lindgren, Balingsta (fr. o. m. maj).

Valda av Uppsala läns landsting: bibliotekarie Samuel Eriksson, Tierp, och docent Stig Björklund, Rasbokil. Suppleanter: förman Karl Törnqvist, Enköping, och fil. stud. Thomas Korsfeldt, Uppsala.

Valda av Stockholms läns landsting: godsägare Lennart Stiernstedt, Knivsta. Suppleant: rektor Ryno Vigedal, Enskede.

Valda av Upplands fornminnesförening: docent Manne Eriksson, Uppsala (t. o. m. maj), och fil. lic. Valdis Ordéus, Örsundsbro (fr. o. m. juni). Suppleant: fil. lic. Valdis Ordéus, Örsundsbro (t. o. m. maj) och dir. Göran Knutsson, Uppsala (fr. o. m. juni).

Självskrivnen ledamot, sekreterare och museiföreståndare: landsantikvarie Ola Ehn, Uppsala.

Styrelsens ordförande var hr Samuel Eriksson och vice ordförande hr Per Ekman.

Arbetsutskott: ordföranden, vice ordföranden och sekreteraren samt hr Manne Eriksson (t. o. m. maj) och hr Lennart Stiernstedt (fr. o. m. juni).

Revisorer: utsedda av Uppsala kommun: föreståndare Eric Ljungberg, Uppsala. Suppleant: 1:ste byråinspektör Sven Edman, Uppsala. Utsedda av Uppsala läns landsting: hemmansägare Björn Norén, Tobo. Suppleant: fru Margit Bescher, Enköping.

Årsanslag

Upplandsmuseets totala anslag var under år 1973 929800 kronor, därav engångsanslag 187 000 kronor. Anslaget har inte kunnat fördelas mellan huvudmännen i enlighet med de procental som är uttalade i Stiftelsen Upplandsmuseets stadgar, dvs. Uppsala kommun 45 %, Uppsala läns landsting 40 %, Stockholms läns landsting 10 % och Upplands fornminnesförening 5 %. Det underskott som uppstått, har delvis täckts av Uppsala kommun och Uppsala läns landsting.

Anslagen från de olika huvudmännen fördelar sig sålunda:

Uppsala kommun	411 450 kronor
Uppsala kommun för Disagården	29 400 kronor
Uppsala läns landsting	367 150 kronor
Uppsala läns landsting för Disagården	24 000 kronor
Stockholms läns landsting	79 800 kronor
Upplands fornminnesförening	18 000 kronor

Personal

Museiföreståndare:

landsantikvarie Ola Ehn

Museiintendent:

Helena Harnesk

Ekonomiassistent:

Eivor Maier

Rustmästare:

Åke Gustafsson

Kanslist vid Upplandsmuseets och Upplands fornminnesförenings gemensamma kansli:

Margot Adolphson

Receptionsföreståndare:

Ingrid Starkerud

Kontorist:

Gun Hägg (fr. o. m. 16.4.73)

Receptionister och vakter:

Mariana Broberg (fr. o. m. 1.5.73)

Elsa Hultman

Anna Lundin

Göta Malm

Guider vid museet, timtjänstgöring:

Lena Boëthius

Katarina Ek-Nilsson

Anne-Sofie Gräslund

Kerstin Hemmingsson

Håkan Liby

Eva Norenhag-Estberg

Städerskor:

Gerd Karlsson

Viola Jansson (fr. o. m. 1.4.73)

Marja Ström, tjänstledig 1.4.–30.9.73

Pannskötare och gårdskarlar:

Elis Olsson

Extra amanuenser:

Kerstin Berg, 1.1–15.6, 4.9–31.12.73

Lena Boëthius, 15.4–15.5.73

Katarina Ek-Nilsson, 19.2–15.11.73

Ingrid Millbourn, 13.8–16.10.73

Eva Norenhag-Estberg, 14.5–31.12.73

Håkan Liby, 15.5–31.12.73

Åsa Thorbech, 26.3–30.4.73

Göran Wallner, 1.12–31.12.73

Vaktmästare på Disagården, timtjänstgöring:

Håkan Liby

Dessutom har Upplandsmuseet i sin utställningsverksamhet och i programverksamheten på Disagården sysselsatt timanställd personal, ca 23 personer.

Dokumenterande verksamhet

Museet registrerar genom att insamla föremål och fotografier landskapets sociala liv, historia, utveckling och kulturprodukter. Resurserna räcker endast till ett selektivt förvärv av de föremål och fotografier som erbjuds museet såsom gåvor. En systematisk, dokumenterande verksamhet, som med föremål, fotografier och uppteckningar belyser en inom museets verksamhetsområde viktig företeelse, kan alltså icke bedrivas. Beträffande den dokumenterande verksamhet, som bedrivs av Upplands fornminnesförening, hänvisas till denna förenings årsberättelse.

Sedan den 9.3.1973 råder ett tillfälligt stopp för nyförvärv till museets samlingar. Förvärvsstoppet gäller till dess att de befintliga samlingarna blivit uppordnade och katalogiserade, vilket kommer att ta ytterligare drygt ett år. Undantag göres för mycket angelägna förvärv.

Bland de föremål som före och trots stoppet tillförts museets samlingar märkes:

En s. k. kerubsked av silver gjord av guldsmeden i Uppsala Lars Andersson, verksam 1599–1623. Skeden är en gåva från Upplandsmuseets vänner.

Genom inköp har följande såsom deposition tillförts Upplandsmuseets samlingar:

En samling fotografier med negativ som skildrar ett års arbete på bondgården Sibbo 1², Films sn. Fotografierna är tagna av Curt Norberg.

Upplandskarta från 1660-talet av Pet. Schenks och Ger. Valks.

Tennfat från 1728 tillverkat av Anders Odenman, Uppsala.

Walmstedtska gården

I Walmstedtska gården, Sysslomansgatan 1 i Uppsala, håller museet på att inreda ett professorshem från 1800-talets slut. Hemmet kommer att omfatta sex rum, kök, skafferi, tambur och farstu och kommer att vara färdigt 1974/75. Hemmet, som ligger en trappa upp i Walmstedtska gårdens huvudbyggnad, blir en filial till museet. Arbetet och viss inredning bekostas av Uppsala kommun.

Utställningar och annan utåtriktad verksamhet

Verksamheten bedrivs dels av museet självt, dels av utomstående organisationer som i egen regi visar utställningar och ordnar programverksamhet på museet. Här beskrivs endast museets egen verksamhet. I kalendern nedan får man en uppfattning om den totala, utåtriktade verksamheten på Upplandsmuseet.

Rödfärg

En utställning om färgen på våra röda stugor.

Produktion: Dalarnas museum, Norra Älvsborgs museiförening, Stora Kopparbergs Bergslags museum.
3.2-4.3

Bysskalle

En uppländsk storspelman

Produktion: Jarl Holmström

18.3-1.5

1973

Januari	Februari	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Augusti	September	Oktober	November	December
1 M	1 T	1 T	1 S	1 T	1 F	1 O	1 O	1 L	1 M	1 T	1 L
2 T	2 F	2 F	2 L	2 O	2 L	2 M	2 T	2 S	2 T	2 F	2 S
3 O	3 L	3 L	3 S	3 T	3 S	3 T	3 F	3 M	3 O	3 L	3 M
4 T	4 S	4 S	4 O	4 F	4 M	4 O	4 L	4 T	4 T	4 S	4 T
5 F	5 M	5 M	5 T	5 L	5 T	5 T	5 S	5 O	5 F	5 M	5 O
6 L	6 T	6 T	6 F	6 S	6 O	6 F	6 M	6 T	6 T	6 O	6 L
7 S	7 O	7 O	7 L	7 M	7 F	7 L	7 T	7 F	7 S	7 T	7 S
8 M	8 T	8 T	8 S	8 O	8 L	8 S	8 O	8 M	8 M	8 T	8 S
9 T	9 F	9 F	9 M	9 T	9 L	9 M	9 T	9 T	9 T	9 F	9 S
10 O	10 L	10 L	10 S	10 T	10 S	10 T	10 F	10 M	10 O	10 L	10 M
11 T	11 S	11 S	11 O	11 F	11 T	11 O	11 L	11 T	11 T	11 S	11 T
12 F	12 M	12 M	12 T	12 L	12 T	12 T	12 S	12 O	12 F	12 O	12 O
13 L	13 T	13 T	13 F	13 S	13 O	13 F	13 M	13 T	13 L	13 O	13 T
14 S	14 O	14 O	14 L	14 M	14 T	14 L	14 T	14 F	14 S	14 T	14 F
15 M	15 T	15 T	15 S	15 T	15 F	15 S	15 O	15 L	15 M	15 F	15 L
16 T	16 F	16 F	16 M	16 O	16 L	16 M	16 T	16 S	16 T	16 L	16 S
17 O	17 L	17 L	17 T	17 F	17 T	17 T	17 F	17 M	17 O	17 O	17 M
18 T	18 S	18 S	18 O	18 M	18 M	18 O	18 T	18 T	18 T	18 L	18 T
19 F	19 M	19 M	19 T	19 L	19 T	19 T	19 S	19 O	19 F	19 M	19 O
20 S	20 T	20 T	20 F	20 S	20 T	20 F	20 M	20 T	20 L	20 T	20 T
21 L	21 O	21 O	21 M	21 T	21 L	21 T	21 T	21 F	21 S	21 O	21 F
22 M	22 T	22 T	22 S	22 T	22 F	22 S	22 O	22 L	22 M	22 T	22 L
23 T	23 F	23 F	23 M	23 O	23 L	23 M	23 T	23 S	23 T	23 F	23 S
24 O	24 L	24 L	24 T	24 T	24 T	24 T	24 F	24 M	24 O	24 L	24 M
25 T	25 S	25 S	25 O	25 F	25 M	25 O	25 L	25 T	25 T	25 S	25 T
26 F	26 M	26 M	26 T	26 L	26 T	26 T	26 S	26 O	26 F	26 M	26 O
27 L	27 T	27 T	27 F	27 S	27 T	27 O	27 M	27 T	27 L	27 T	27 T
28 S	28 O	28 O	28 M	28 T	28 T	28 T	28 T	28 F	28 S	28 O	28 F
29 M	29 T	29 T	29 F	29 S	29 T	29 S	29 O	29 L	29 M	29 T	29 L
30 T	30 F	30 F	30 M	30 O	30 L	30 T	30 T	30 T	30 O	30 F	30 S
31 O		31 L	30 M	31 T		31 T	31 F	31 S	31 O		31 M

Utställningar och programverksamhet på Upplandsmuseet under 1973.

■ = utställningar i egen regi

▬▬▬ = utställningar i utomstående organisationers regi

○ = programverksamhet i huvudsakligen utomstående organisationers regi

Från utställningen en massa saker från Upplandsmuseets magasin. Foto Sven Österberg.

I samband med att utställningen öppnades spelade nio uppländska spelmän folkmusik kl. 13–17. Soloframträdande av Erik Sahlström på nyckelharpa. 2 000 personer besökte museet denna dag.

Värdera, vårda, sanera

En principdebatt om vården av vår stadsmiljö.
Samarrangemang med Föreningen Vårda Uppsala.
10.4

En massa saker från Upplandsmuseets magasin

Produktion: Upplandsmuseet
12.5–30.9

Uppsalas stadsbild 1800–1870

Föredrag av Ola Ehn. Samarrangemang med Uppsala Humanistiska Förbund.
10.10

Idén som blev en folkrörelse

Produktion: Upplandsmuseet
13.10–18.11

Utställningen gjordes i samarrangemang med Konsum Uppsala.
Temakvällar med anledning av utställningen:

Kooperationen i framtiden

16.10

Boendet i framtiden

30.10

Fritiden i framtiden

6.11

Gluntan ca 125 år

Temakvällar i arrangemang med JuvenalOrden i anslutning till dennas jubileumsutställning

Sång. Ur Wennerbergs Gluntarna och De Tre

7.11

Sång. Kvintetten Olsson

13.11

Visning av Juvenaliska filmer

18.11

Spex. Välrenommerade spexare framförde klassiker ur den äldre spexrepertoaren

25.11

Stadsdel på nytt

Eriksdal

Produktion: Upplandsmuseet

1.1–20.1

Programverksamhet på Disagården

27.5–9.9. På Disagården har ordnats söndagsprogram som arrangerats av Upplandsmuseet och Uppsala Ungdomsring i samarbete. Museets amanuens har deltagit vid utformandet av de kulturhistoriskt inriktade programmen. Programmen har varit ett led i museets strävan att levandegöra Disagården genom att dit knyta aktiviteter, vilka har ett direkt samband med den uppländska allmogemiljö Disagården utgör. Gamla Uppsala församling samt Gamla Uppsala Missionskyrka har svarat för de friluftsgudstjänster, som hållits under sommaren

27.5

Klippa får och spinna ull

Textilberedning. Vi klipper får, kardar, spinner, växtfärgar och väver.

500 besökare.

3.6

Röka strömming och torika gäddor

Vi får smaka på nyrökt böckling. Ungdomsringens teatergrupp framför »En bystämma om våren», bygdespel av Karin Alinder.

300 besökare.

1 800 elever deltog i demonstrationsundervisning i gammal svensk naturhushållning på Disagården under en vecka i maj. Här får man lära sig hur växtfärgning går till. Foto Katarina Ek-Nilsson.

10.6

Ur uppländska klädskåp

En visning av landskapets dräktskick. Norsk folkdans.
400 besökare.

17.6

Sjuskevarlappen och andra uppländska bygdedanser

Danser och låtar från Uppland. Kåseri om folkdanser.
700 besökare.

22.6

Midsommarafton

Lekar, folkdans, folkmusik m. m.
3 000 besökare.

194

I utställningen Idén som blev en folkrörelse ingick en konsumbutik från 1920-talet. Där sålde Gösta Andersson och Albert Lindh nymalet kaffe och bröstsocker. Foto Sture Foto.

23.6

Midsommardagen

Samma program som midsommarafteon. Gudstjänst.

800 besökare.

1.7

Byka, klappa, mangla, stryka

Äldre tiders tvätt och strykning.

100 besökare.

8.7

Ostkorgen och andra korgar

Binda björkrötter, fläta granrötter, spån och näver till korgar.

150 besökare.

15.7

På lek och allvar

Kämpalekar, ringlekar, tävlingar m. m. Gudstjänst.

400 besökare.

22.7

Folkmusik

Tysk folkdans.

800 besökare.

29.7

»*Ju vackrare utkrusat dess kärare fästman*»

Träslöjd, tillverkning och utställning av friargåvor.

400 besökare.

5.8

». . . *I morgon kommer friarn Din*»

Textil slöjd, tillverkning och utställning av fästmöns gåvor och hemgift. Polsk folkdans. Gudstjänst.

600 besökare.

12.8

Så friade vi

Temadag kring uppländska friartraditioner. Utställning, kåseri, folkmusik.

500 besökare.

19.8

Röka fläsk och stoppa korv

Temadag kring slakt.

500 besökare.

26.8

Smör och ost

Vi kärnar smör, ystar, kokar messmör m. m. Utställning.

600 besökare.

2.9

Bråka, häckla, skäkta

Vi bereder vårt lin. Gudstjänst.

400 besökare.

9.9

Tröska säd och göra julbock

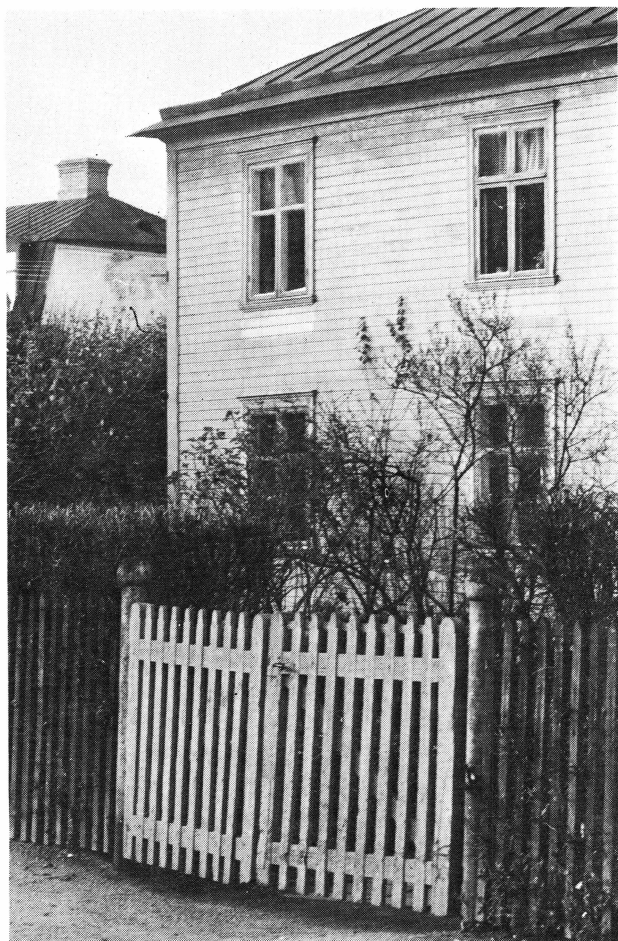
Slagtröskning, halmarbete.

»En bystämma om hösten», bygdespel av Karin Alinder.

150 besökare.

Linneskåp från Lohärad

Under hösten öppnades en mindre utställning av halvpermanent karaktär där vi visar fröken Margit Karlssons stora hemvävda samling handdukar, servetter m. m. som museet förvärvade 1970.

Från utställningen
Eriksdal, stadsdel på nytt.
Foto Jon Jonsson.

Jul på Upplandsmuseet

Till Tomas-dagen, 21.12, dukades som vanligt ett julbord efter en beskrivning från Sko socken på 1800-talets mitt. På gården restes ett julträd enligt tradition från Västerlövsta socken.

Pedagogisk verksamhet för grundskolan

Under tiden 21.5–25.5 genomfördes projektet »Smör, ost och ull, försök med ett levande Upplandsmuseum i skolans tjänst». Det var första gången museet ordnade undervisning direkt avpassad för skolan. Undervisningen riktade sig till mellanstadiet och högstadiet, orienteringsämnen resp. historia.

Stockholms läns landstings kulturdelegation visade Upplandsmuseets utställning Nyckelharpan på ett antal långvårdssjukhus. Foto Hans Pettersson.

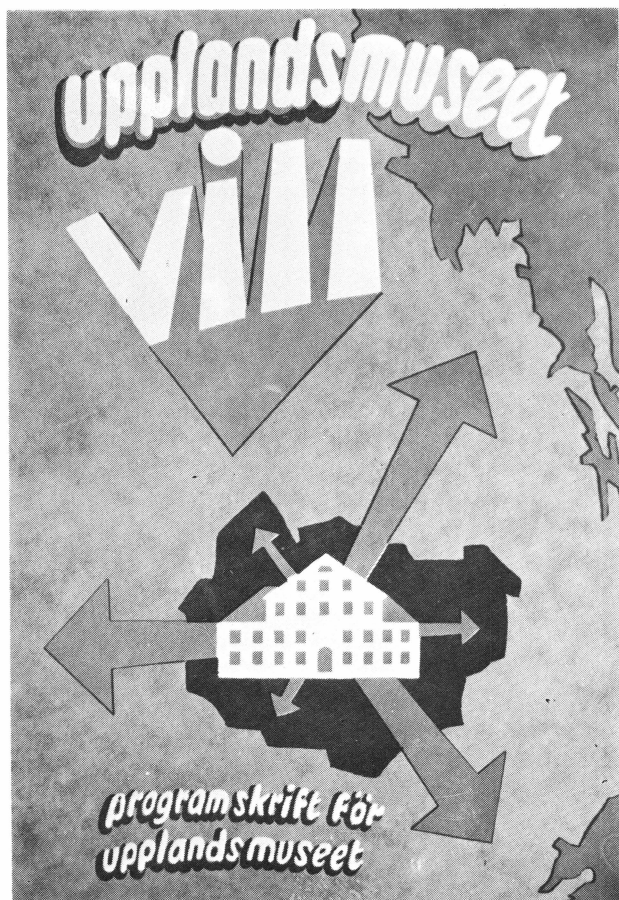
Verksamheten förlades till Disagården och målsättningen var att genom demonstration levandegöra naturhushållningen i det gamla bondesamhället. Klasserna delades vid ankomsten till Disagården upp i två grupper och genomgick sedan fem »stationer».

1. Introduktion till naturhushållningens miljö.
2. Kardning och spinning av ull.
3. Väving.
4. Växtfärgning.
5. Ystning och smörkärning.

Eleverna fick själva pröva de olika teknikerna, besöket varade ca 90 min.

Museet sammanställde ett studiepaket bestående av ljudband och färgbilder som användes i skolorna som förberedelse till besöket på Disagården. Paketet distribuerades genom Läromedelscentralen och till skolor utanför Uppsala kommun av Upplandsmuseet.

1800 skolelever tog del av undervisningen om naturhushållning under de fem dagarna på Disagården. Alla tider var bokade.

Omslaget till museets
programskrift
Upplandsmuseet vill.
Omslaget utformat av
Adrian Honcoop.

Försöksverksamheten utvärderades genom att en enkät skickades ut till lärare som deltagit. Svarsprocenten var hög och svaren på enkäten visade att demonstrationsveckan utgjorde ett mycket värdefullt komplement till undervisningen.

Programskrift

Upplandsmuseet har under året tryckt och distribuerat en programskrift »Upplandsmuseet vill». Skriften beskriver målsättningen för museets utveckling under de närmaste åren. För att förverkliga målsättningen krävs ökade ekonomiska resurser. Personalen bör enligt målsättningen utökas med tolv personer. De områden i museets verksamhet som är mest angelägna att utveckla är nya basutställningar i museet, pedagogisk verksamhet för grundskolan/gymnasieskolan och vuxenutbildningen, planerad dokumentationsverksamhet, marknadsundersökningar för att nå nya grupper, utställningsverksamhet i hela

Upplandsmuseets verksamhetsområde, konservering av Upplandsmuseets föremålssamling. Programskriften upptar andra områden än de här uppräknade, för information om dessa hänvisas till programskriften.

Upplandsmuseet är det första museum som gör en dylik programskrift. Skriften har skickats ut till anslagsgivare, politiker, kulturorganisationer, pressen och delats ut till övriga intresserade. Den har rönt stort intresse och blivit väl mottagen i pressen. Museet har begärt in synpunkter på målsättningen från anslagsgivare och kulturorganisationer. Dessa har ställt sig mycket positiva till den skisserade utvecklingen.

Vandringsutställningar

Upplandsmuseet bedriver ingen verksamhet med distribution av egna vandringsutställningar. På beställning av Stockholms läns landstings kulturdelegation har emellertid museet producerat en vandringsutställning, »Nyckelharpan». Utställningen visades av landstinget på ett antal långvårdssjukhus i Stockholms län.

Öppethållande m. m.

Museet har 1.10–30.4 varit öppet vardagar kl. 12–16, sön- och helgdagar kl. 13–17 och helgfria onsdagar även kl. 19–21. Under tiden 1.5–30.9 öppet vardagar kl. 11–16, för övrigt samma tider. Disagården har varit öppen, dvs. området tillgängligt, 27.5–9.9. Stugorna har endast kunnat öppnas vid amanuenserernas visningar onsdag–fredag tre ggr/dag, lördag och söndag sex ggr/dag.

Besöksfrekvens 1973

Upplandsmuseet totalt	53 602
Disagården, totalt, ungefärlig uppskattning	20 000
Fördelning på olika besökarkategorier:	
Upplandsmuseet	
enstaka besökare	43 673
grundskolor och gymnasieskolor antal klasser	233
dagem, antal grupper	19
antal föreningar	35
Lärarhögskolan, antal grupper	15
övriga skolor, antal grupper	22
Uppsala universitet, antal grupper	6
studieförbund, antal grupper	15
Disagården	
personer som deltagit i amanuenserernas visningar	1 589
skolor, antal klasser	118

Antalet besökare under 1973 på museet, 53 602, är en intressant siffra. Inte bara jämfört med föregående års siffra, 39 916, utan mera med tanke på de skillnader som förevarit i den utåtriktade verksamheten under de två åren. Under 1973 har museet haft färre utställningar än 1972 men utomstående organisationer har visat utställningar i egen regi i större utsträckning än tidigare. Museet har under 1973 arbetat mera målmedvetet än tidigare med marknadsföringen. Vi har t. ex. för första gången gjort utställningsprogram för ett halvår i taget och i form av programaffischer distribuerat dessa i ca 1 500 ex. varje halvår.

Nya kanslilokaler

Upplandsmuseet flyttade den 19 november över i nya arbetslokaler i Gillbergsska huset, S:t Eriks gränd 6. Lokalerna, som delas med Upplands fornminnesförening, omfattar 590 m² och hyrs av Uppsala kommun.

Särskilda yttranden

Museistyrelsen har avgivit yttranden till utbildningsdepartementet över Kulturrådets betänkande Ny kulturpolitik (SOU 1972:66) samt över 1965 års musei- och utställningssakkunnigas betänkande Museerna (SOU 1973:5).

Övrigt

Professor Per Ekman och sekreteraren har som representanter för Stiftelsen Upplandsmuseet ingått i den av Uppsala kommunfullmäktige tillsatta Ulvkvarn-kommittén, ett särskilt organ för iordningsställandet av byggnader m. m. vid Ulva kvarn i Bälunge.

Sekreteraren har ingått dels i arbetsgruppen för Walmstedtska gårdens i Uppsala restaurering, dels i den arbetsgrupp som utreder frågan om huvudbyggnadens i Walmstedtska gården framtida användning.

Sekreteraren har varit ledamot i Bildningsförbundets i Uppsala län styrelse med intendent Helena Harnesk som suppleant.

Intendent Harnesk har närvarit vid sammanträdena med den av universitetskanslersämbetet tillsatta arbetsgruppen SAMSUS med uppdrag att bedriva försöksverksamhet med forskningsinformation.

Sekreteraren och intendent Harnesk har deltagit i följande konferenser:
25-26.10 Symposium på Nordiska museet i Stockholm med anledning av museets 100-årsjubileum.

29.11 Landsantikvariemöte kring aktuella museifrågor på riksantikvarieämbetet i Stockholm.

Intendent Harnesk har därutöver deltagit i följande konferenser:

- 9.1 Möte på Örebro läns museum för museipedagoger i mellansvenska regionen.
- 12-13.1 Seminarium i Marknadsföring av kultur på Vuxenskolan i Stockholm.
- 10-11.5 6:e museipedagogiska konferensen i Stockholm.
- 18-20.6 Nordiska museets konferens om föremålsinsamling vid museerna på Julita gård.
- 14.9 Museiföreningens höstmöte »Rädda bilden» i Stockholm.

Uppsala den 31 januari 1974

Samuel Eriksson

ordf.

Ola Ehn

sekr./museichef